

5. Definition of disinformation from the Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/disinformation>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-568-9-55>

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ВЗАЄМОДІЯ ПСИХОЛОГА,
СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА І МЕДИКА У РОБОТІ
З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ**

Борисенко Т. А.

регіональна менеджерка

ГО “Центр соціального партнерства “Перспектива”

у Херсонській області,

студентка I курсу магістратури,

Факультет фізичної культури, спорту та психології

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

м. Запоріжжя, Україна

Повномасштабна війна в Україні спричинила появу значної кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які втратили не лише домівки, роботу, соціальні зв'язки, а й фізичне та психічне здоров'я. За офіційними даними Міністерства соціальної політики України, понад 5 мільйонів громадян мають статус внутрішньо переміщених осіб. Ця категорія населення стикається як з матеріальними труднощами, так і з психологічними травмами, соціальною дезадаптацією та проблемами юридичного змісту.

Відомо, що ефективність допомоги постраждалим залежить не лише від окремих фахівців, а від їхньої кваліфікованої мобільної взаємодії. Саме тому актуальності набуває міждисциплінарний підхід, який поєднує зусилля психолога, соціального працівника (кейс-менеджера), медика та юриста. Такий формат дозволяє оперативно реагувати на кризу, забезпечуючи комплексне відновлення людини. Лише поєднання фізичного, психічного, соціального й правового благополуччя у своєму симбіозі створює цілісну реінтегровану особистість, здатну не лише співіснувати у соціумі з собі рівними, а й знову стати вагомим частинкою людського капіталу України.

Як підкреслює О. М. Вовк, “психологічне здоров’я особистості неможливе без розвитку емоційної компетентності та підтримувального соціального середовища” [1, с. 47]. Це безпосередньо стосується фахівців, які працюють із ВПО: їхня емоційна зрілість і командна взаємодія стають запорукою ефективної допомоги.

Основна ідея міждисциплінарної взаємодії у роботі з внутрішньо переміщеними особами передбачає системну співпрацю психолога, соціального працівника (кейс-менеджера), медика та юриста (а за потреби – адвоката). Мова не йде про одночасність надання послуг усіма фахівцями. Має бути чітка послідовність у спілкуванні з людиною. І починати, як свідчить практика, краще зі спілкування з психологом або з представником соціальної сфери.

Такий формат забезпечує цілісне бачення ситуації клієнта, дозволяє комплексно оцінити його потреби, уникнути дублювання функцій та підвищити ефективність підтримки. Це також знижує рівень емоційного навантаження та створює комфортне середовище та відчуття захищеності.

Завдяки такій командній роботі кожен спеціаліст відповідає за окрему сферу, але всі діють у спільному напрямі – відновлення життєвих ресурсів, стабілізації емоційного стану та соціальної інтеграції людини. Як зазначено у “Guidelines for Psychosocial Support and Mental Health Assistance for IDPs” (МОЗ України, 2022), “синергія між психологічною, соціальною та медичною допомогою є ключовим чинником успішної реабілітації” [4, с. 12].

У міждисциплінарній команді має існувати чіткий розподіл ролей. Психолог виконує роль першої ланки допомоги, здійснюючи первинну оцінку психоемоційного стану клієнта, надаючи кризову підтримку. Для людини, яка втратила всі, це стає сигналом, що її чують, а отже вона може отримати професійну допомогу. Психолог допомагає людині відновити відчуття контролю, використовує методи когнітивно-поведінкової, арт- або тілесноорієнтованої терапії. Як підкреслюють Кузьменко О. М. та Кравченко С. І., ефективна психологічна підтримка постраждалих від війни неможлива без системи перенаправлень і мультидисциплінарного підходу [3, с. 28].

Соціальний працівник аналізує соціальні потреби клієнта, координує отримання послуг, допомагає у питаннях житла, працевлаштування, соціальних виплат, відновлення втрачених документів. Л. В. Гончарук наголошує, що соціальний працівник має “виступати координатором між людиною, громадою, державними структурами та громадськими організаціями” [2, с. 63]. Це забезпечує сталість підтримки і підвищує рівень соціальної інтеграції ВПО. Практика реалізації громадськими об’єднаннями проєктів правової та

психосоціальної підтримки за кошти міжнародних благодійних фондів та організацій є тому підтвердженням. Особливої уваги заслуговують мобільні бригади швидкого реагування, які надають свої послуги навіть у самих віддалених громадах регіонів, що найбільше постраждали від збройної агресії російської федерації.

Медик відповідає за оцінку стану здоров'я, виявлення фізичних наслідків стресу, травм чи хвороб, а також здійснює направлення до вузьких спеціалістів. Його участь важлива для своєчасної діагностики та реабілітації, адже фізичний стан часто прямо пов'язаний із психоемоційним. МОЗ України у своїх рекомендаціях наголошує, що “психологічне відновлення має супроводжуватись регулярним медичним моніторингом” [4, с. 17]. Для більшості ВПО майже не доступна якісна та безкоштовна первинна медична допомога, через брак сімейних лікарів або відсутність у них можливості укладання декларацій. Все це не сприяє відновленню фізичного стану людей та ранній діагностиці тяжких захворювань.

Юрист або адвокат забезпечує правовий супровід (первинний чи вторинний): консультує щодо відновлення документів, оформлення компенсацій за зруйноване житло, соціальних виплат, захисту прав у судах чи перед державними органами, подання до Міжнародного реєстру збитків заяв про заподіяну агресором шкоду житлу та майну. Цей напрям важливий для зміцнення почуття справедливості й безпеки у ВПО. Як підкреслює звіт UNHCR, “правова допомога є не меншою складовою психосоціальної підтримки, ніж емоційна, оскільки вона повертає людині відчуття контролю над життям” [5, с. 34].

Переваги командної взаємодії очевидні. Комплексна оцінка ситуації людини з урахуванням фізичних, психологічних, соціальних і правових аспектів – це вчасне надання допомоги, це швидке реагування на виклики, які стають перед внутрішньо переміщеною особою, як перед людиною, яка зазнала великих втрат та знаходиться у стресовому стані.

Узгодженість дій фахівців, що запобігає дублюванню послуг, – підвищує рівень довіри клієнта до системи допомоги.

Розробка індивідуального плану реабілітації, який охоплює всі сфери життя, стає дорожньою картою, що систематизує підходи до вирішення різносторонніх проблем іноді цілої родини.

Такий комплексний підхід гарантує захист прав і гідності людини на всіх рівнях – від медичного до соціального.

Як зазначає Гончарук, саме “поєднання професійних ролей у спільному процесі допомоги забезпечує реальні результати та довготривалу стабілізацію клієнта” [2, с. 75].

Команда ГО “Центр соціального партнерства “Перспектива” у своїй діяльності реалізує саме міждисциплінарний підхід, об’єднуючи психологів, кейс-менеджерів, соціальних працівників, медичних консультантів і юристів. Такий формат дозволяє оперативно виявляти потреби людини, узгоджувати план дій, здійснювати перенаправлення до профільних фахівців або медичних установ.

З практики організації видно, що поєднання професій забезпечує кращі результати, ніж робота кожного окремо. Наприклад, під час кризових виїздів до деокупованих громад психологи й соціальні працівники виявляли випадки, які потребували медичної чи юридичної підтримки, і завдяки командній взаємодії забезпечували повний супровід людини – від консультації до оформлення компенсацій.

Такий підхід узгоджується з міжнародними рекомендаціями UNHCR, які визначають міждисциплінарну модель як “найефективнішу форму підтримки ВПО, здатну забезпечити довіру, стали допомогу та відновлення людського потенціалу” [5, с. 41].

Міждисциплінарна взаємодія психолога, соціального працівника, медика та юриста – це не просто модель роботи, а необхідна умова ефективної підтримки внутрішньо переміщених осіб. Вона забезпечує цілісність допомоги, сприяє швидшому відновленню людини й формує довготривалу систему реабілітації.

Подальший розвиток цієї моделі в Україні потребує створення мережі локальних мультидисциплінарних центрів, підготовки спеціалістів до командної роботи та впровадження системи перенаправлень між установами. Як наголошує Вовк, “ефективність професійної діяльності в кризових умовах визначається рівнем взаєморозуміння й емпатії між фахівцями” [1, с. 89].

Отже, міждисциплінарна взаємодія є ключем до побудови гуманної, ефективної та стійкої системи підтримки ВПО в умовах сучасних викликів.

Література

1. Вовк О. М. Емоційний інтелект і психологічне здоров’я особистості. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2020.
2. Гончарук Л. В. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами: теорія та практика. Львів : Сполом, 2021.
3. Кузьменко О. М., Кравченко С. І. Психологічна підтримка осіб, постраждалих від війни. Київ : Видавництво “Освіта України”, 2023.
4. Ministry of Health of Ukraine. Guidelines for Psychosocial Support and Mental Health Assistance for IDPs. Kyiv : МОЗ України, 2022.
5. UNHCR Ukraine. Integrated Support for Internally Displaced Persons: Multidisciplinary Approach. Geneva, 2023.